

הסלמה בצפון: מי באמת שיגר הרקטות לרמת הגולן ולגליל העליון ולמה? ואיך זה קשור למלחמות בין מוסלמים במזרח התיכון?

מאת: שרית זהבי

בשנות השבעים והשמונים ניצל אש"ף את מלחמת האזרחים בלבנון על מנת להקים תאי טרור בדרום לבנון באופן שיאפשר לו לבצע פיגועי טרור נגד היישובים הסמוכים לגבול. בשנים האחרונות מנצל חזבאללה את מלחמת האזרחים בסוריה ובהכוונת איראן מקים תאי טרור כדי לפתוח חזית שנייה נגד ישראל מהגבול הסורי. התירוץ של חזבאללה ואיראן כי נוכחותם באזור הגבול במורדות החרמון הסורי נועדה למלחמה במורדים נגד משטר אסד, אנשי ג'בהת אלנצרה השייכים לאלקאעדה, התבררה בשבוע שעבר כבדיה.

ארבע רקטות שנורו (20 באוגוסט 2015) מצפון רמת הגולן הסורית (מחוז קנטרה) נחתו בשטח ישראל, לראשונה מאז 1973 נחתו רקטות ששוגרו מסוריה בגליל העליון (בטווח של כ-20 ק"מ). בתגובה, החריפה ביותר של צה"ל בשנים האחרונות, נתקפו 14 מטרות של צבא סוריה, כולל מפקדות, מחסני נשק, ועמדות תותחים. בסיוע מידע מודיעיני, תקפה ישראל במרחק 15 ק"מ בעומק סוריה, את הפעילים ששיגרו את הרקטות והרגה אותם. לפי דיווחים שונים יחד עם שלושת הפעילים נהרגו גם קצין סורי וקצין איראני. ישראל הודיעה כי הג'האד האסלאמי בהכוונת איראן הוא האחראי למתקפת הרקטות נגדה וכי בראייתה הנושא באחריות הוא משטר אסד, בן בריתה של איראן והשולט בשטח ממנו שוגרו הרקטות.

מדוע הטילה ישראל את האחריות לפיגוע על איראן וסוריה? ברי לכל, כי שלטון אסד אינו שולט בשטח כבעבר, מדוע ישראל רואה בו אחראי למתרחש באזור זה של הגבול? יותר מכך, לאחר מספר שנים של מלחמה עקובה מדם בין שיעים לסונים באזור, טוענת ישראל כי ארגון סוני, הג'האד האסלאמי, שיגר רקטות בהכוונה וסיוע איראן השיעית. לכאורה, משהו כאן לא מסתדר.

הארגונים הג'האדיים השונים הפועלים במזרח התיכון נעים על הספקטרום שבין התכשיות מוחלטת לזהות הלאומית-הלוקלית (כמו דאע"ש) לבין פעילות בשם הזהות הלאומית ולקידום הזכויות הלאומיות, אבל מתוך אג'נדה דתית (כמו חמאס והג'האד האסלאמי הפלסטיני). בניגוד לאירופה, בה הלאומיות התפתחה יחד עם ערכים דמוקרטיים וחילוניים, במזרח התיכון ישנו ניסיון מתמיד ליישב בין הזהות הלאומית לזהות הדתית. הדוגמה הטובה ביותר לכך, הוא ארגון חזבאללה שחי בהתלבטות מתמדת בין הזהות השיעית לזהות הלבנונית, בין היותו ארגון "התנגדות" ל"כיבוש של הישות הציונית", לבין היותו חלק מהציר השיעי יחד סוריה ואיראן ולמעשה, הזרוע הארוכה של משטר האייתולות בטהראן שמבקש להפיץ את המהפכה האסלאמית השיעית בכל האזור.

מן הסתם, דוגמה נוספת לכך הוא ארגון הג'האד האסלאמי הפלסטיני שהוקם בראשית שנות השמונים ברצועת עזה, כחלופה לאש"ף החילוני. מדובר בארגון טרור רצחני שאחראי למאות פיגועים נגד אזרחים ישראלים. פרט לישראל, גם ארה"ב, בריטניה, האיחוד האירופי, יפן, קנדה ואוסטרליה הכירו בו כארגון טרור. הארגון מבקש לחסל את מדינת ישראל ולהקים תחתיה מדינת הלכה אסלאמית בפלסטין. הארגון נתמך לאורך השנים על ידי איראן וזו עשתה שימוש בארגון גם בעבר

כפרוקסי (סוכנים) לפעילות טרור נגד ישראל. כך למשל ב-2002 ביצעו פעילי הארגון פיגוע חדירה בגליל המערבי, עבור ארגון חזבאללה (6 הרוגים).

השימוש בארגונים פלסטינים כפרוקסי הוא דרך פעולה מוכרת של איראן וחזבאללה בעשרים השנים האחרונות. ההנחה היתה כי "פיגועי פרוקסי" מפחיתים את הסיכוי להסלמה נרחבת שעדיין נתפסת כבלתי רצויה, וימקדו את התגובה הישראלית נגד הארגונים הפלסטיניים בעוד חזבאללה, סוריה ואיראן יצאו נקיות. "הדם הפלסטיני" הפך למצרך זול שניתן להשתמש בו. אולם נראה כי הפעם התגובה הישראלית "טרפה את הקלפים" – כפי שתיארו זאת מנהיגי הג'האד האסלאמי עצמם, שמיהרו להכחיש את מעורבותם בשיגור הרקטות.

העיונות בין שיעים לסונים במזרח התיכון גרם למשבר ביחסי הציר השיעי עם חמאס, אולם נראה שהנהגת הג'האד האסלאמי נותרה נאמנה לפטרונה. שעות ספורות לפני שיגור הרקטות לגליל נפגשו במחנה הפליטים ראשידיה שבסמוך לעיר ציר בדרום לבנון, ר' דסק מחנות הפליטים הפלסטיני בחזבאללה, ונציג מתנועת אמל עם מנהיג התנועה האסלאמית בלבנון, כפי הנראה כדי לתאם עמדות. לציר השיעי היה חשוב לנקום את ההתנקשות ביולי האחרון בצפון רמת הגולן הסורית, אותה ייחס לישראל, בה נהרגו כפי הנראה 5 פעילים תומכי משטר בשאר. למרות דיווחים ראשוניים כי בפעולה נהרגו גם שני פעילי חזבאללה, נראה כי בשל העיתוי הלא נוח, ערב אישור הסכם הגרעין עם איראן, נאלץ חזבאללה להצניע את האירוע ונראה כי היתה זו מוטיבציה נוספת להשתמש בפרוקסי בדמות הג'האד האסלאמי לצורך נקמה.

אולם, שלא נתבלבל, אין כאן שיתוף אינטרסים בין שווים. חזבאללה כארגון החזק באזור, ואיראן כמי ששולטת למעשה בשטח, מנצלים את חולשתם של הארגונים הפלסטינים ואלה מוצאים בהם פטרון נוח. השימוש שעושה חזבאללה בארגונים פלסטינים, לכאורה בסתירה למאבק השיעי-סוני, מאפשר לו לתקוף את ישראל מבלי לקחת אחריות לפעולות. זו טקטיקה בה נהג לא פעם בעבר. מנגד, הסוגיה הפלסטינית מחוירה מול המלחמות העקובות מדם בכל רחבי המזרח התיכון. מלחמות שבמרכזן עומדות שאלות זהות דתיות יותר ולאומיות פחות. באתרי החדשות הערבים משודרות תמונות מהזירות השונות: תימן, סוריה עיראק ותיק הגרעין האיראני. הסוגיה הפלסטינית הולכת ומאבדת גובה. זה יכול להסביר את נכונותם של ארגונים כמו הג'האד האסלאמי לשגר לראשונה משטח סוריה, רקטות נגד ישראל, כדי להעלות שוב לסדר היום המזרח תיכוני, גם את הנושא הפלסטיני. הניסיון הזה נכשל כמובן, נוכח תגובתה הנחרצת של ישראל הן נגד המשגרים והן נגד המשטר הסורי. יומיים אחרי התגובה הישראלית חזרו אתרי החדשות הערביים לעסוק בסוגיות המטרידות את העולם הערבי-מוסלמי.

בשורה התחתונה, האירוע האחרון, הוא חלק מדיאלוג שמתנהל בין ישראל לבין איראן באמצעות חזבאללה, בשנתיים האחרונות. ישראל מתעקשת על הקווים האדומים שהציבה לא מכבר בכל הנוגע לסכסוך בסוריה: לא תסבול העברת נשק אסטרטגי מסוריה ללבנון, ולא תפתח חזית שנייה מרמת הגולן. ואילו חזבאללה משתדל לחצות את הקווים האדומים האלה, מבלי להגיע למלחמה. בתוך כך, הארגון בחר בשנה וחצי האחרונות לשבור את מאזן ההרתעה שעבד לאחר מלחמת לבנון השנייה ב-2006, ולהגיב לפעולות שייחס לישראל בקו הגבול בסוריה או לבנון. הדיאלוג הזה, שמתנהל בשפת המזרח התיכון, אינו מתנהל באופן ישיר והמילים הן רק כלי תקשורת אחד בו. פרסום מסמך אסטרטגיית צה"ל ובעקבותיו ביקור ראש ממשלת ישראל ושר הביטחון בגבול הצפון בצד אמירות כי ישראל תגן על אזרחיה ותפגע במי שיבקש לפגוע בה, הן תשובה לניסיונות החוזרים ונשנים של חזבאללה לנצל את המצב הכאוטי ברמת הגולן הסורית ולהקים שם תשתית טרור נגד ישראל. שיגור הרקטות הוא נקמה על פעולות נגד תשתיות הטרור האלה, שמיוחסות לישראל ושני הצדדים מבינים את השפה: מי אחראי למה ולמה.

במבט קדימה, כל עוד ימשיך לזרום כסף לשני הצדדים הלוחמים בסוריה: משטר אסד השיעי מזה

ALMA

Major (Res.) S. Zehavi // Mobile: +972-52-4320076

Web: Israel-Alma.com

Fax: +972-4-9573147 // E-Mail: saritzeh@gmail.com

Kfar Vradim 25147, Western Galilee, Israel

והארגונים הסונים הקיצוניים מזה, יהיה קשה להגיע להכרעה. המשמעות לכך לישראל היא קודם כל גבול נוסף שאיננו שקט עוד ודורש התמודדות עם אתגרים ביטחוניים נוספים. ישראל תמשיך לנקוט בהרתעה ובמניעה כאמצעים המרכזיים להתמודד עם האתגרים האלה, לא רק על מנת למנוע פעולות טרור בקו הגבול, אלא גם כדי למנוע הסלמה והגעה לעימות נרחב.

לסיום בנימה אישית, כתושבת הגליל אני שמחה לגלות שלמרות המתיחות לאחרונה, שגרת החיים בצפון ישראל נותרה כסדרה. משפחות המטיילים הרבים המשיכו להגיע גם בשבת לאתרי הבילוי המגוונים ברמת הגולן ובגליל. הישראלים לא רואים באירועים החריגים האלה סיבה לשנות את תוכנית החופשה שלהם.

רשימת מקורות:

https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%94%D7%92%27%D7%99%D7%94%D7%90%D7%93_%D7%94%D7%90%D7%A1%D7%9C%D7%90%D7%9E%D7%99_%D7%94%D7%A4%D7%9C%D7%A1%D7%98%D7%99%D7%A0%D7%99

<http://www.almanar.com.lb/adetails.php?eid=1284028>

YNET

<http://www.almanar.com.lb/wap/edetails.php?eid=1282928>

http://www.almanar.com.lb/wap/edetails.php?eid=1255659#.VdY3b_ZWIVk.mailto

<http://www.thenewkhalij.com/node/19295>

ערוץ 2

ערוץ 10